

ZARZĄDZENIE MINISTRA NAUKI, SZKOLNICTWA WYŻSZEGO I TECHNIKI

z dnia 20 marca 1973 r.

w sprawie zasad obliczania efektów stanowiących podstawę do ustalania wysokości wynagrodzeń za pracownicze projekty wynalazcze.

Na podstawie art. 107 ust. 2 ustawy z dnia 19 października 1972 r. o wynalazczości (Dz. U. Nr 43, poz. 272) zarządza się, co następuje:

§ 1. 1. Ustala się zasady obliczania efektów stanowiących podstawę do ustalania wysokości wynagrodzeń za pracownicze projekty wynalazcze, stanowiące załącznik do zarządzenia.

2. W odniesieniu do projektów wynalazczych z dziedziny bezpieczeństwa i higieny pracy oraz ochrony naturalnego środowiska człowieka ministrowie (kierownicy urzędów centralnych) mogą wprowadzać dodatkowe kryteria oceny tych projektów wynalazczych, dostosowane do specyfiki podległego im resortu.

§ 2. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, z tym że stosuje się do projektów wynalazczych przy-

jętych do zastosowania po dniu 1 stycznia 1973 r., jak również do projektów wynalazczych przyjętych do zastosowania przed tym terminem, jeżeli ich okresy obliczeniowe zakończyły się po dniu 1 stycznia 1973 r. W odniesieniu do projektów wynalazczych przyjętych do zastosowania przed dniem 1 stycznia 1973 r., dla których część okresów obliczeniowych zakończyła się przed tym terminem, do tych okresów, które zakończyły się przed dniem 1 stycznia 1973 r., stosuje się przepisy zawarte w załączniku do uchwały nr 74 Rady Ministrów z dnia 5 lutego 1963 r. w sprawie zasad organizowania, kierowania i koordynacji spraw wynalazczości, rozpowszechniania projektów wynalazczych oraz zasad wynagradzania i finansowania w zakresie wynalazczości (Monitor Polski z 1968 r. Nr 4, poz. 26).

Minister Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki:

J. Kaczmarek

Załącznik do zarządzenia Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki z dnia 20 marca 1973 r. (poz. 98).

ZASADY OBLICZANIA EFEKTÓW STANOWIĄCYCH PODSTAWĘ DO USTALANIA WYSOKOŚCI WYNAGRODZEŃ ZA PRACOWNICZE PROJEKTY WYNALAZCZE

Przepisy wstępne.

§ 1. 1. W celu ustalenia wysokości wynagrodzenia twórcy pracowniczego projektu wynalazczego należy ustalić:

- 1) jakiego rodzaju efekty wynikają ze stosowania tego projektu,
- 2) jakie efekty wynikają z udzielenia licencji, przeniesienia prawa do patentu lub prawa ochronnego, przeniesienia patentu lub prawa ochronnego oraz dochodzenia roszczeń z powodu ich naruszenia, zwane dalej w skrócie „wykonywaniem prawa”,
- 3) jakie nakłady są niezbędne, aby uzyskać efekty, o których mowa w pkt 1 i 2.

2. Efekty, o których mowa w ust. 1, dzieli się na:

- 1) wymierne, występujące wówczas, gdy osiągnane korzyści mogą być wyrażone ilościowo i ujęte rachunkiem (w szczególności: zmniejszenie określonych kosztów, zwiększenie produkcji lub uruchomienie nowych asortymentów wyrobów, a także efekty uzyskiwane w związku z wykonywaniem prawa),
- 2) niewymierne, występujące wówczas, gdy osiągnane korzyści nie mogą być ilościowo wymierzone (np. zwiększenie wygody przewozu pasażerów lub niewymierne polepszenie jakości innych usług, ułatwienie obsługi maszyn, wzmocnienie obronności kraju) albo dotyczą ta-

kich zagadnień, których ujęcie w rachunku nie było by uzasadnione (np. zdrowie i życie człowieka).

3. W razie występowania efektów wymiernih oblicza się wysokość efektu netto i na jego podstawie ustala się wysokość wynagrodzenia twórcy zgodnie z tabelą stanowiącą załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 11 grudnia 1972 r. w sprawie projektów wynalazczych (Dz. U. Nr 54, poz. 351).

4. W razie występowania efektów niewymiernih wysokość wynagrodzenia określa się szacunkowo zależnie od wartości użytkowej projektu wynalazczego i zakresu jego stosowania, biorąc pod uwagę rozmiary kosztów związanych z ich osiągnięciem.

5. W razie jednoczesnego występowania obu rodzajów efektów wynagrodzenie twórcy ustala się jako sumę wynagrodzeń z tytułu efektów wymiernih i z tytułu efektów niewymiernih.

6. Jeżeli w wypadku, o którym mowa w ust. 5, obliczenie efektów wymiernih daje wielkość ujemną, wówczas wynagrodzenie ustala się jedynie na podstawie efektów niewymiernih (ust. 4).

§ 2. 1. Obliczenie efektów wymiernih powinno być oparte na danych ścisłych, a gdy to nie jest możliwe — na danych przybliżonych. Przez dane przybliżone rozumie się dane, których wielkości nie można dokładnie ustalić z powodu braku dostatecznej ilości punktów pomiaru, konieczności operowania wielkościami średnimi, statystycznymi, ustalenia wielkości danych w drodze analogii (np. na podstawie analizy podobnych rozwiązań technicznych zastosowanych w innych jednostkach) itp. Efekty ustalone na podstawie danych przybliżonych określa się nazwą efektów przybliżonych.

2. Wstępne obliczenie efektów, tj. obliczenie przeprowadzone przed zastosowaniem projektu wynalazczego, opiera się na danych przewidywanych, które zalicza się do ścisłych lub przybliżonych, zależnie od możliwości ich ustalenia po zastosowaniu projektu.

§ 3. 1. Za dokonanie obliczenia efektów odpowiedzialna jest jednostka gospodarki społecznej zobowiązana do wypłaty wynagrodzenia za projekt wynalazczy. W związku z tym kierownik tej jednostki powinien zapewnić:

- 1) właściwe współdziałanie służb technicznych i ekonomicznych przy określaniu danych wyjściowych do obliczenia i przeprowadzenia na ich podstawie rachunku efektu netto,
- 2) przeprowadzenie kontroli przebiegu wdrażania projektów wynalazczych oraz wielkości efektów faktycznie osiągniętych.

2. Do obliczania efektów i przeprowadzania kontroli, o której mowa w ust. 1 pkt 2, dane ewidencji księgowej są w wielu wypadkach niewystarczające — w związku z tym w decyzji w sprawie przyjęcia projektu wynalazczego do stosowania należy określić, jakie dane, w jakim zakresie i w jaki sposób powinny być bieżąco pozaksięgowo ewidencjonowane dla udokumentowania wielkości efektów faktycznie osiągniętych.

3. W trudnych i skomplikowanych wypadkach obliczenie efektów powinno być poddane dokładnej eksperytyzie.

§ 4. Przepisy dotyczące wyrobów stosuje się odpowiednio do świadczenia usług.

Zasady obliczania efektu netto.

§ 5. Efekt netto projektu wynalazczego, stanowiący podstawę ustalenia wysokości wynagrodzenia jego twórcy, oblicza się jako sumę:

1) efektu netto uzyskanego przez stosowanie tego projektu,

2) efektu z tytułu wykonywania prawa.

W razie gdy ma miejsce tylko zastosowanie projektu lub tylko wykonywanie prawa — efekt netto obejmuje odpowiednio jeden z tych efektów.

§ 6. 1. Efekt netto uzyskany z zastosowania projektu wynalazczego oblicza się za okres 12 kolejnych miesięcy, zwany dalej „okresem obliczeniowym”. Efekt ten stanowi różnicę pomiędzy:

- 1) efektami brutto odzwierciedlającymi korzyści osiągnięte w wyniku stosowania projektu wynalazczego a nakładami niezbędnymi w tym celu — w razie gdy realizacja projektu powoduje zmiany dotyczące produkcji już wytwarzanej (udoskonalenie procesu produkcji, zwiększenie ilości lub modernizacja wyrobów dotychczas produkowanych),
- 2) wartością produkcji a jej kosztem własnym — w razie gdy zastosowanie projektu ma na celu uruchomienie produkcji wyrobów nowych dla jednostki stosującej projekt.

2. Jako wyrób nowy dla jednostki stosującej projekt traktuje się wyrób, który nie był dotychczas w tej jednostce wytwarzany. Zmiana nazwy handlowej wyrobu lub niektórych jego cech nie upoważnia do uznania wyrobu za wyrób nowy, z wyjątkiem wypadku, o którym mowa w ust. 3.

3. Jako wyrób nowy, o którym mowa w ust. 2, traktuje się wyrób zmodernizowany (udoskonalony) w tym wypadku, gdy przy dotychczasowej charakterystyce technicznej produkcja wyrobu musiałaby być zaniechana wobec podwyższenia wymagań wynikających ze zmiany Polskiej Normy lub normy branżowej.

§ 7. Efekt uzyskany przez wykonywanie prawa ustala się w wysokości wpływów (opłaty, zapłaty) otrzymywanych z tego tytułu w okresie obliczeniowym. Jeżeli wpływy te obejmują także zwrot nakładów na udostępnione doświadczenia techniczno-organizacyjne (tj. na opracowanie dokumentacji, badania, próby, sporządzenia prototypu itp.), to efekt ten pomniejsza się o zwrot powyższych nakładów.

§ 8. Jeżeli obliczenia nie można oprzeć na ścisłych danych, lecz trzeba wykorzystywać dane przybliżone, których wielkość ulega zmianie w zależności od sposobu ich ujęcia — należy wówczas ustalić wielkość efektu netto w dwóch wariantach:

- 1) przyjmując dane dla warunków najkorzystniejszych (w których efekt jest najwyższy),
- 2) przyjmując dane dla warunków najmniej korzystnych (w których efekt jest najniższy).

Na tej podstawie należy ustalić efekt netto w wysokości średniej arytmetycznej wielkości, o których mowa w pkt 1 i 2.

§ 9. 1. Okres obliczeniowy (§ 6 ust. 1) dotyczący wynalazku pracowniczego rozpoczyna się od pierwszego dnia kwartału następującego po rozpoczęciu stosowania wynalazku.

2. W razie zastosowania wzoru użytkowego lub projektu racjonalizatorskiego okres obliczeniowy należy wybrać w taki sposób, aby za podstawę wynagrodzenia przyjąć najwyższe efekty uzyskane w ciągu dwóch lat od chwili zastosowania tego wzoru lub projektu.

3. Okres obliczeniowy nie może obejmować czasu przeznaczanego na próbne stosowanie projektu wynalazczego, badania z tym związane itp. Jeśli po rozpoczęciu stosowania projektu badania te i próby odbywają się na-

dal, okresy obliczeniowe, o których mowa w ust. 1 i 2, należy odpowiednio przesunąć.

4. Zastosowanie projektu wynalazczego, który rozwija lub uzupełnia rozwiązanie będące przedmiotem projektu już uprzednio zrealizowanego, nie przerywa okresu obliczeniowego projektu dotychczasowego.

5. Jeżeli na skutek rozruchu eksploatacyjnego występuje niskie wykorzystanie zdolności produkcyjnych w przedsiębiorstwach nowo uruchomionych, wówczas okres dwóch lat (ust. 2), w którym zawarty jest okres obliczeniowy dotyczący wzoru użytkowego lub projektu racjonalizatorskiego, rozpoczyna się od chwili zakończenia tego rozruchu.

6. Jeżeli projekt wynalazczy stosuje się przez czas krótszy niż 12 miesięcy, to za okres obliczeniowy przyjmuje się faktyczny czas stosowania projektu. W przedsiębiorstwach pracujących sezonowo za okres obliczeniowy przyjmuje się okres sezonu (kampanii).

7. Jeżeli projekt wynalazczy dotyczy wyrobu produkowanego jednostkowo w okresie wykonania (cyklu produkcyjnym) przekraczającym 12 miesięcy, wówczas efekt oblicza się dla jednostki tego wyrobu za cały okres cyklu produkcyjnego bez względu na jego długość. Przy projektach wynalazczych, które wprowadzają zmiany do dokumentacji projektowej obiektu inwestycyjnego, efekt oblicza się za cały okres realizacji obiektu inwestycyjnego objętego tą dokumentacją.

8. W odniesieniu do wzorów użytkowych i projektów racjonalizatorskich, które znajdują zastosowanie przy wykonywaniu określonych elementów konstrukcyjnych, robót, czynności technologicznych itp., powtarzających się wielokrotnie w ciągu cyklu produkcji lub okresu budowy — przepis ust. 7 stosuje się pod warunkiem, że okres wykonywania tych elementów, robót itp. nie przekracza jednego roku. Sprawdzenia tego warunku dokonuje się na podstawie harmonogramu prac, wynikającego z planu lub normatywnych okresów budowy. Jeżeli warunek powyższy nie jest spełniony, to efekt obliczony według zasad określonych w ust. 7 przelicza się na okres 12 kolejnych miesięcy i określa rozłożenie efektów w czasie według wymienionego wyżej harmonogramu prac.

9. Przepisy ust. 1—8 stosuje się odpowiednio w razie wykonywania prawa.

§ 10. 1. Jeżeli projekt wynalazczy (projekt nowy) opiera się na projekcie już zastosowanym (dotychczasowym), odpowiednio go rozwijając, uzupełniając itp., to:

- 1) efekt projektu dotychczasowego oblicza się przy założeniu, że projekt nowy nie byłby stosowany,
- 2) efekt projektu nowego oblicza się na podstawie dodatkowych korzyści, jakie wynikają z zastosowania projektu nowego w stosunku do korzyści z zastosowania projektu dotychczasowego.

W razie niemożności ścisłego podziału efektów na efekty uzyskiwane przez zastosowanie projektu dotychczasowego i projektu nowego, jednostka stosująca te projekty ustala odpowiedni sposób dokonania rozliczenia (klucz rozliczeniowy).

2. Jeżeli dany projekt wynalazczy jest stosowany razem z innymi projektami bądź związany z wdrożeniem wyników prac naukowo-badawczych, konstrukcyjnych lub technologicznych, tak że uzyskiwane efekty są łącznym ich rezultatem, dokonuje się szacunkowo oceny ustalającej, jaką część rozwiązania całości przedsięwzięcia technicznego należy przypisać danemu projektowi wynalazczemu. Za efekt tego projektu przyjmuje się wynikającą z tej oceny część efektów łącznych.

§ 11. 1. Przy obliczaniu efektów należy eliminować czynniki nie związane z zastosowaniem projektu wynalazczego. Czynniki te są w szczególności zmiany techniczne wprowadzone w wyniku stosowania innych przedsięwzięć techniczno-organizacyjnych lub projektów wynalazczych.

2. W celu eliminowania czynników, o których mowa w ust. 1, należy:

- 1) w obliczeniu uwzględniać tylko te elementy kosztów lub asortymenty produkcji, w których następują zmiany na skutek zastosowania projektu wynalazczego,
- 2) eliminować ewentualny wpływ innych przedsięwzięć techniczno-organizacyjnych zgodnie z przepisami § 10,
- 3) stosować ceny, taryfy, stawki zysku itp. w wysokości obowiązującej w okresie obliczeniowym. W razie zmiany cen, taryf, stawek zysku itp. w okresie obliczeniowym przy obliczaniu efektów stosuje się stawki (ceny itp.) obowiązujące na początku okresu obliczeniowego.

3. Przy obliczaniu efektów uzyskanych przez stosowanie wynalazku przez okres kilkuletni przyjmuje się jednolicie we wszystkich latach (okresach obliczeniowych) ceny, taryfy, stawki itp. obowiązujące w pierwszym okresie obliczeniowym.

Efekty wynikające z zastosowania projektu w produkcji wyrobów już wytwarzanych.

Efekt netto i jego składniki.

§ 12. Efekt netto zastosowania projektu wynalazczego w produkcji wyrobów już wytwarzanych (udoskonalenie procesu produkcji, zwiększenie liczby lub modernizacja wyrobów dotychczas produkowanych) oblicza się według wzoru:

$$E_w = U - N,$$

w którym:

- E_w = jednoroczna wielkość efektu netto,
 U = jednoroczna wielkość efektu brutto (efektu nie obejmującego nakładów),
 N = przeliczone w odniesieniu do jednego roku nakłady na realizację projektu.

§ 13. Efekt brutto (U) może wynikać z:

- 1) oszczędności w określonych pozycjach kosztów (wydatków) jednostki, która realizuje projekt wynalazczy,
- 2) zwiększenia produkcji określonych wyrobów,
- 3) poprawy jakości wyrobów.

Wymienione wyżej korzyści mogą występować samodzielnie bądź łącznie z innymi. Efekt brutto stanowi wówczas sumę efektów częściowych.

§ 14. 1. Nakłady na realizację projektu wynalazczego (N) obejmują:

- 1) roczną wielkość odpisów amortyzacyjnych środków trwałych nabytych lub wytworzonych we własnym zakresie w celu zastosowania projektu wynalazczego,
- 2) rozliczone na okres jednego roku, zgodnie z obowiązującymi w danej branży zasadami kalkulacji, inne koszty ponoszone w celu realizacji tego projektu (zakup lub wykonanie we własnym zakresie narzędzi lub przyrządów, koszty ewentualnych adaptacji przedmiotów nietrwałych, koszty szkolenia pracowników, ewentualną odpłatność z tytułu nabycia prawa itp.),
- 3) jednoroczną wielkość oprocentowania wartości środków trwałych, o których mowa w pkt 1.

2. Do kosztów, o których mowa w ust. 1 pkt 2, nie wlicza się kosztów związanych z opracowaniem i oceną

projektu wynalazczego. Nakłady na realizację projektu wynalazczego (N) dotyczą jedynie nakładów, które przedsiębiorstwo musi ponieść w celu zastosowania uprzednio opracowanego i przygotowanego do wdrożenia projektu wynalazczego.

3. Narzędzia, przyrządy itp. przedmioty nietrwale wykonywane we własnym zakresie przez jednostkę stosującą projekt wynalazczy i nie ujęte obowiązującymi cennikami wycenia się w wysokości technicznych kosztów wytwarzania, tj. według rzeczywistych kosztów bezpośrednich, powiększonych o narzut kosztów wydziałowych. Jeśli jednak narzędzia te (przyrządy itp.) nie są wykonywane w wydziałach produkcji narzędzi, lecz w innych wydziałach, w których produkcja ta nie stanowi podstawowego zakresu działalności, do obliczenia przyjmuje się narzut kosztów wydziałowych nie wyższy od narzutu normatywnego (planowanego) obowiązującego w wydziale produkcji narzędzi.

4. Jeżeli nowe środki pracy zakupione (wytworzone we własnym zakresie) w celu zastosowania projektu wynalazczego zastępują inne środki, które:

- są już produkcyjnie użytkowane w jednostce stosującej projekt,
- musiałyby być zakupione w razie zaniechania realizacji projektu,

wówczas nakłady na realizację projektu wynalazczego oblicza się jako różnicę wielkości, o których mowa w ust. 1, tj.:

- 1) rocznych odpisów amortyzacyjnych — w odniesieniu do środków trwałych,
- 2) rozliczonych na okres 1 roku kosztów, o których mowa w ust. 1 pkt 2, w odniesieniu do pozostałych środków pracy,
- 3) jednorocznego oprocentowania, o którym mowa w ust. 1 pkt 3.

Efekty oszczędnościowe.

§ 15. 1. Jeżeli stosowanie projektu wynalazczego umożliwia zmniejszenie określonych kosztów, nakładów, strat itp., ponoszonych przez jednostkę stosującą projekt, to należy ustalić:

- 1) dotychczasową wielkość tych kosztów (nakładów, strat), tj. wielkość, jaka ukształtowałaby się w okresie obliczeniowym w razie zaniechania stosowania projektu,
- 2) nową wielkość tych kosztów (nakładów, strat), tj. wielkość ich w tym okresie przy stosowaniu projektu.

Na tej podstawie oblicza się oszczędnościowy efekt brutto, odejmując od dotychczasowej wielkości kosztów (pkt 1) wielkość nową (pkt 2).

2. Jeżeli stosowanie projektu wynalazczego powoduje oszczędności w jednych elementach kosztów (nakładów, strat) przy zwiększeniu innych, to w ramach obliczenia, o którym mowa w ust. 1, należy uwzględnić zarówno te oszczędności, jak i zwiększenie kosztów (przykładowo: oszczędności materiałowe pomniejsza się o związane z tym zwiększenie płac wynikających np. zaostrzenia tolerancji obróbki, oszczędności na płacach spowodowane zastosowaniem specjalnego przyrządu pomniejsza się o wynikające wskutek tego zwiększenie kosztu energii na ruch maszyn itp.).

§ 16. 1. Jeżeli oszczędności uzyskiwane dzięki stosowaniu projektu wynalazczego dotyczą bezpośrednich kosztów produkcji określonych wyrobów (półwyrobów, detali itp.), wówczas:

- 1) dotychczasową wielkość kosztów ustala się, przemnażając wyrażoną w odpowiednich jednostkach natural-

nych ilość produkcji tych wyrobów w okresie obliczeniowym przez dotychczasowy, tj. poniesiony przed zastosowaniem projektu, jednostkowy koszt bezpośredni dotyczący tych elementów kosztów, w których następują zmiany na skutek zastosowania projektu,

- 2) nową wielkość kosztów ustala się, przemnażając tę samą ilość produkcji przez tak samo ujęty jednostkowy koszt bezpośredni poniesiony w okresie obliczeniowym, tj. po zastosowaniu projektu,
- 3) narzutu kosztów pośrednich — z wyjątkiem pozycji podanych w ust. 2 — nie uwzględnia się w tym obliczeniu. Ewentualne oszczędności, powstające w kosztach pośrednich na skutek stosowania projektu wynalazczego, ujmuje się oddzielnie według zasad podanych w § 17.

2. Obliczając oszczędności, o których mowa w ust. 1, należy:

- 1) wielkość zużycia materiałów bezpośrednich zwiększyć o narzut zakupu (zaopatrzenia),
- 2) wielkość płac ujmować jako sumę płac podstawowych i uzupełniających, powiększając je o:
 - a) narzuty z tytułu ubezpieczeń społecznych,
 - b) narzut na podatek od funduszu płac i składkę emerytalną (w jednostkach organizacyjnych, w których wynagrodzenia pracowników nie są obciążone podatkiem od wynagrodzeń).

3. Przez dotychczasowy jednostkowy koszt bezpośredni, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, należy rozumieć średnioroczny, rzeczywisty koszt bezpośredni. Jeżeli wyrób, którego dotyczy projekt wynalazczy, produkowano dotychczas na skalę przemysłową przez okres krótszy niż jeden rok, za dotychczasowe średnioroczne koszty należy przyjąć średnie koszty poniesione w skróconym okresie — od początku miesiąca, w którym rozpoczęto wytwarzanie na skalę przemysłową. Średnioroczne, rzeczywiste koszty bezpośrednie nie podlegają korekcie z tytułu powstałych odchyłeń od obowiązujących cen materiałów nie będących urzędowymi zmianami cen, np. w razie zakupu materiałów odbiegających od norm po cenach innych niż ceny zaopatrzeniowe. Koszty te przyjmuje się w wysokości rzeczywiście poniesionej także wtedy, gdy są one wyższe lub niższe od kosztów wynikających z ustalonych norm. Jeżeli natomiast przed realizacją projektu stosowano przejściowo do obowiązujących norm pracy współczynniki zwiększające koszty zadane, co powoduje przejściowe zwiększenie wynagrodzenia robotników zatrudnionych w systemie akordowym (np. w początkowym okresie wdrażania norm technicznie uzasadnionych lub w czasie opanowywania produkcji wyrobów), jako dotychczasowe koszty robocizny bezpośredniej traktuje się koszty bez uwzględniania tych współczynników.

4. Przez nową wielkość jednostkowego kosztu bezpośredniego, o której mowa w ust. 1 pkt 2, rozumie się wielkość średniego kosztu rzeczywistego w okresie obliczeniowym i do jego obliczenia stosuje się odpowiednio przepisy zawarte w ust. 3. Przy obliczaniu tego kosztu nie uwzględnia się nakładów na realizację projektu, których całość ujmuje się w wielkość N zgodnie z przepisami § 14.

§ 17. 1. W razie gdy oszczędności uzyskiwane dzięki stosowaniu projektu wynalazczego dotyczą pośrednich kosztów produkcji, należy postępować w sposób następujący:

- 1) jeżeli oszczędność powstaje w elementach kosztów kształtujących się proporcjonalnie do ilości produkcji (np. tzw. koszty ruchu maszyn i urządzeń), to oszczędność oblicza się na tej sam sposób, jak w wypadku kosztów bezpośrednich, rozliczając dany ele-

ment kosztów na odpowiednią jednostkę wyrobu (pół-wyrobu, detali itp.) w okresie przed zastosowaniem projektu i w okresie obliczeniowym,

2) w pozostałych wypadkach oszczędność oblicza się jako różnicę wynikającą z preliminarzy kosztów pośrednich, sporządzonych dla okresu obliczeniowego w dwóch układach:

- a) zakładając, że projekt wynalazczy nie byłby zastosowany,
- b) przyjmując stosowanie projektu.

2. Preliminarze, o których mowa w ust. 1 pkt 2, sporządza się według zasad obowiązującej w danej branży ewidencji kosztów. Ujmuje się w nich jednak tylko te pozycje kosztów, w których powstają zmiany na skutek zastosowania projektu wynalazczego, pomijając nakłady na realizację projektu, które wykazuje się odrębnie jako wielkość N, zgodnie z przepisami § 14.

§ 18. Jeżeli projekt wynalazczy ma na celu obniżenie nakładów na zakup lub remont maszyn, urządzeń itp. (np. przez zakup lub wykonanie we własnym zakresie tańszych maszyn, urządzeń itp. zamiast droższych), to wówczas cała oszczędność w nakładach traktuje się jako efekt oszczędnościowy tego projektu. Efekt ten uwzględnia się pod warunkiem, że oszczędności powyższe nie powodują podwyższenia kosztów eksploatacyjnych.

§ 19. Jeżeli w wyniku zastosowania projektu wynalazczego następuje uniknięcie lub zmniejszenie strat nadzwyczajnych (np. kary za przestoje wagonów), to wówczas oszczędność z tego tytułu oblicza się:

- 1) ustalając na podstawie dotychczasowych danych sprawozdawczych jednoroczną wielkość tych strat, które najprawdopodobniej byłyby poniesione w okresie obliczeniowym w razie niezastosowania projektu wynalazczego,
- 2) określając na podstawie danych tego projektu stopień, w jakim jego stosowanie przyczynia się do zmniejszenia powyższych strat, i na tej podstawie określając wielkość oszczędności.

§ 20. 1. Jeżeli zastosowanie wynalazku w dokumentacji projektowej lub projektu racjonalizatorskiego w zatwierdzonej dokumentacji projektowej wprowadza zmiany wyrażające się oszczędnością nakładów inwestycyjnych, wówczas całość tej oszczędności traktuje się jako efekt oszczędnościowy projektu.

2. Oszczędność, o której mowa w ust. 1, oblicza się jako różnicę pomiędzy kosztorysową kwotą nakładów inwestycyjnych, nie uwzględniając realizacji projektu, a kwotą tych nakładów przy stosowaniu projektu.

3. Jeżeli zastosowanie projektu wynalazczego spowoduje skrócenie cyklu inwestycyjnego i odebranie obiektu przez zleceniodawcę w terminie krótszym od ustalonego, to wówczas przyjmuje się, że wynikający z tego efekt oszczędnościowy wynosi 8% nakładów kosztorysowych (nie uwzględniając realizacji projektu) za ten obiekt za każdy rok skrócenia tego cyklu bądź odpowiednio $\frac{2}{3}\%$ za każdy pełny miesiąc. Efekt ten uwzględnia się pod warunkiem, że powyższe skrócenie nie spowoduje pogorszenia jakości wykonania danego obiektu.

§ 21. Jeżeli oszczędności uzyskiwane dzięki stosowaniu projektu wynalazczego dotyczą elementów kosztów, stanowiących tzw. „wąskie przekroje” procesu produkcji przemysłowej, budowlanej itp. bądź procesu świadczenia usług, w wyniku czego pośrednim skutkiem uzyskiwanych oszczędności jest zwiększenie produkcji, jaką uzyskuje jednostka stosująca projekt w okresie obliczeniowym, to wówczas wynikający z tego efekt należy dodatkowo uwzględniać przy ustalaniu wynagrodzenia twórcy według

przepisów § 22 i § 23. W celu uniknięcia wątpliwości, które z uzyskanych oszczędności powodują wymienione skutki pośrednie, wskazane jest, aby powyższe elementy określać z góry, w ramach opracowywania planu na dany rok (np. oszczędność na pracochłonności robót frezarskich na wydziale X, oszczędność na materiale YZ itp.), stwarzając tym samym dodatkowe zachęty dla ruchu wynalazczego w kierunkach szczególnie preferowanych w danej jednostce gospodarczej.

Efekty zwiększenia produkcji.

§ 22. 1. Jeżeli zastosowanie projektu wynalazczego umożliwia zwiększenie produkcji określonych wyrobów w porównaniu z okresem sprzed realizacji projektu, to wówczas oblicza się wynikający stąd efekt brutto jako iloczyn dotychczasowego zysku na jednostce danego wyrobu przez ilość jednostek tego wyrobu stanowiącą przyrost produkcji w okresie obliczeniowym w stosunku do produkcji dotychczasowej.

2. Przez produkcję dotychczasową rozumie się ilość jednostek danego wyrobu wytworzonych w czterech kolejnych kwartałach poprzedzających datę stosowania projektu. Jeśli dany wyrób był dotychczas wytwarzany w okresie krótszym, to ilość wyprodukowanych jednostek należy umownie przeliczyć na ilość przypadającą na okres czterech kwartałów.

3. Przez dotychczasowy zysk jednostkowy rozumie się rzeczywisty zysk osiągnięty w okresie, o którym mowa w ust. 2. Jeżeli dotychczasowy zysk jednostkowy stanowi mniej niż 5% ceny zbytu wyrobu, wówczas za ten zysk przyjmuje się 5% ceny.

§ 23. 1. Jeżeli przedmiotem projektu wynalazczego jest zwiększenie produkcji półfabrykatów, detali, części, podzespołów itp., efekt brutto oblicza się, w oparciu o przyrost ilości wytworzonych półfabrykatów (detali itp.), który nie może przekraczać potrzeb wynikających z wielkości produkcji towarowej i z konieczności utrzymania stanu zapasów środków obrotowych na właściwym poziomie w okresie obliczeniowym.

2. Jeżeli półfabrykaty (detale itp.), o których mowa w ust. 1, nie są przedmiotem obrotu towarowego i w związku z tym nie posiadają ceny zbytu, wówczas wielkość dotychczasowego zysku jednostkowego tego półfabrykatu (detali itp.) ustala się, mnożąc dotychczasowy zysk jednostkowy wyrobu końcowego (tj. wyrobu, do którego wytwarzania służy dany półfabrykat, detal itp.) przez liczbę, jaka powstanie z podzielenia kosztu przerobu tego półfabrykatu (detali itp.) przez koszt przerobu wyrobu, do którego produkcji służy ten półfabrykaty (detale itp.). Przepis § 22 ust. 3 stosuje się odpowiednio.

Efekty poprawy jakości.

§ 24. 1. Jeżeli stosowanie projektu wynalazczego powoduje poprawę jakości wyrobu, jego unowocześnienie itp., to wynikający stąd efekt brutto ustala się w oparciu o podwyższone ceny tego wyrobu (ceny zbytu lub ceny transakcyjne w razie eksportu wyrobu). Efekt ten oblicza się, mnożąc różnicę pomiędzy zwiększoną a dotychczasową ceną przez ilość jednostek wyrobu wytworzonych w okresie obliczeniowym. W razie gdy poprawa jakości wyraża się polepszeniem struktury gatunkowości produkcji, wówczas do obliczenia efektów przyjmuje się cenę przeciętną z grupy wyrobów, której dotyczy projekt.

2. Uwzględniając efekt obliczony zgodnie z ust. 1, należy zwracać uwagę, czy z podwyższeniem jakości nie wiązała się konieczność zwiększenia określonych rodzajów kosztów produkcji. Jeżeli konieczność ta występowała, to

efekt, o którym mowa w ust. 1, należy pomniejszyć o zwiększenie kosztów, obliczone zgodnie z przepisami § 16 lub § 17.

§ 25. 1. Jeżeli pomimo poprawy jakości wyrobu nie następuje zmiana ceny, a dzięki tej poprawie odbiorcy będący jednostkami gospodarki uspołecznionej osiągają określone oszczędności, to efekt brutto poprawy jakości ustala się w oparciu o wielkość tych oszczędności. Efekt ten oblicza się:

- 1) określając według przepisów § 15—17 oszczędność powstającą w skali jednego roku na skutek zmniejszonego zużycowania lub eksploatacji jednostki ulepszonego wyrobu,
- 2) przemnażając oszczędność, o której mowa w pkt 1, przez ilość tych wyrobów wytworzonych w okresie obliczeniowym.

2. Obliczenia efektu, o którym mowa w ust. 1, dokonuje jednostka obowiązana do wypłaty wynagrodzenia za projekt wynalazczy na podstawie własnych ustaleń (analiz, badań, prób itp.), a w razie niezbędnej potrzeby — informacji głównego odbiorcy.

Efekty uruchomienia nowej produkcji.

§ 26. 1. Jeżeli zastosowanie projektu wynalazczego powoduje uruchomienie produkcji nowego wyrobu (półfabrykatu, detalu, części, podzespołu itp.), to efekt netto, o którym mowa w § 6 ust. 1 pkt 2, oblicza się według wzoru:

$$E_w = (c - k) V,$$

w którym:

- E_w = jednoroczna wielkość efektu netto,
 c = cena realizacji jednostki wyrobu (cena zbytu, pomniejszona o ewentualny podatek obrotowy) lub cena transakcyjna w razie eksportu wyrobu,
 k = jednostkowy koszt własny wyrobu, wynikający z kalkulacji stanowiącej podstawę ustalenia ceny zbytu (kalkulacji cenowej),
 V = ilość jednostek wyrobu wytworzonych w okresie obliczeniowym.

2. Jeśli różnica $c - k$ stanowi mniej niż 5% ceny pomniejszonej o ewentualny podatek obrotowy, wówczas wielkość efektu netto E_w oblicza się według wzoru:

$$E_w = c \cdot V \frac{5}{100}$$

3. Cena zbytu (c), o której mowa w ust. 1, powinna być zatwierdzona przez uprawnione organy. Jeżeli jednak w chwili obliczania efektów projektu wynalazczego cena nie została jeszcze zatwierdzona, przyjmuje się za podstawę cenę zaproponowaną we wniosku zgłoszonym w przepisany trybie. Jeśli zatwierdzona cena odbiega od ceny zawartej we wniosku, wówczas przeprowadza się odpowiednią korektę obliczenia efektów przy dokonywaniu wypłaty pozostałej części wynagrodzenia twórcy.

4. Przy obliczaniu efektów projektu wynalazczego przed uzgodnieniem ceny transakcyjnej przyjmuje się za podstawę cenę przewidywaną; jeśli cena ta odbiega od ceny faktycznie uzyskanej, dokonuje się rozliczenia jak w ust. 3.

5. Jeżeli projekt dotyczy półfabrykatu (detalu itp.), który nie jest przedmiotem obrotu towarowego i w związ-

ku z tym nie ma ceny zbytu, wówczas zamiast różnicy $c - k$ przyjmuje się wielkość tej różnicy obliczonej dla wyrobu końcowego i mnoży ją przez liczbę, jaka powstaje z podzielenia kosztu przerobu tego półfabrykatu przez koszt przerobu wyrobu końcowego. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio.

§ 27. 1. Jeżeli wyrób nowy zastępuje wyrób już produkowany przez inne jednostki gospodarki uspołecznionej, a jego cena została ustalona w wysokości ceny dotychczasowego producenta, pomimo że wyrób nowy jest lepszy jakościowo, to wówczas efekt ustalony według przepisów § 26 zwiększa się o efekt z tytułu poprawy jakości, obliczony według przepisów § 25.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio, w razie gdy zastosowanie nowego wyrobu powoduje wprowadzenie nowej technologii produkcji u odbiorcy.

§ 28. Jeżeli wyrób nowy zastępuje wyrób dotychczas importowany, to efekt netto oblicza się według przepisów § 26, uwzględniając jako wielkość ceny (c) importową cenę transakcyjną płaconą za ten wyrób. W taki sam sposób oblicza się efekt w razie uruchomienia w kraju produkcji półfabrykatów (detali itp.) dotychczas importowanych.

Efekty poprawy bezpieczeństwa i higieny pracy oraz ochrony środowiska.

§ 29. 1. Za projekty wynalazcze, których stosowanie przynosi efekty w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy oraz ochrony środowiska człowieka, wynagrodzenie ustala się szacunkowo, porównując stan przed zastosowaniem projektu do stanu po jego zastosowaniu, w zależności od stopnia poprawy:

- 1) warunków higienicznych,
- 2) stanu bezpieczeństwa pracy w warunkach rzadko zdarzających się nieszczęśliwych wypadków i chorób zawodowych,
- 3) stanu bezpieczeństwa pracy w warunkach często zdarzających się nieszczęśliwych wypadków i chorób zawodowych,
- 4) stanu poprawy ochrony naturalnego środowiska człowieka.

Przy ustalaniu tego wynagrodzenia należy brać pod uwagę przede wszystkim: ważność problemu, którego dotyczy projekt, jego znaczenie społeczne, zakres stosowania, wartość użytkową rozwiązania oraz stopień poprawy istniejących warunków.

2. Najwyższe wynagrodzenie przewidziane w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 11 grudnia 1972 r. w sprawie projektów wynalazczych należy przyznawać za projekty wynalazcze, których zastosowanie spowodowało całkowite zlikwidowanie zagrożenia naturalnego środowiska człowieka, warunków pracy szkodliwych lub uciążliwych dla zdrowia itp. w określonych jednostkach organizacyjnych stosujących projekt lub na określonym terenie.

Przeplis końcowy.

§ 30. W razie gdy realizacja projektu wynalazczego przynosi efekty wymierne, których sposób obliczania nie jest podany w Zasadach, sposób ten ustala jednostka gospodarki uspołecznionej stosująca projekt, kierując się ogólnymi metodami postępowania podanymi w Zasadach, przy zachowaniu metod analizy ekonomicznej obowiązującej w tej jednostce.